

Тыдзень з нефармальнай адукацыяй...

Галіна Верамейчык

Галіна Верамейчык — старшыня Рады Міжнароднага грамадскага аб'яднання “Адукацыя без межаў”, каардынатар рабочай групы па правядзенні Тыдня нефармальнай адукацыі і асветы ў Беларусі.

e-mail: edwb@tut.by

У перыяд з 16 па 24 снежня 2005 г. у розных рэгіёнах Беларусі намаганнямі арганізацый — сябраў АГА і іх лакальных партнёраў было праведзена каля 20 разнастайных мерапрыемстваў, аб'яднаных адной назвай — **Тыдзень нефармальнай адукацыі і асветы**, і адной мэтай — **распаўсюджванне ідэй адукацыі на працягу жыцця і папулярызацыя нефармальнай адукацыі дарослых**.

“Тыдзень” як свята, як форма прадстаўлення інтарэсаў і папулярызацыі нефармальнай адукацыі становіцца ўсё больш папулярнай з'явай у межах сучаснай Еўропы. Нягледзячы на наяўнасць некаторых адрозненняў, фестывалі і тыдні адукацыі маюць шмат агульных рысаў. Таму ў межах дадзенага артыкула мы паспрабуем прадставіць галоўныя ідэй і мэты правядзення Тыдня альбо Фестываля нефармальнай адукацыі як асобнай з'явы, а таксама распавесці пра асаблівасці правядзення Тыдня нефармальнай адукацыі і асветы ў Беларусі.

Адукуль з'явілася ідэя Тыдня/Фестываля адукацыі дарослых?

На еўрапейскай тэрыторыі першыя маштабныя акцыі, скіраваныя на прыцягненне ўвагі да нефармальнай адукацыі, упершыню былі праведзены ў 1992 г. у Вялікабрытаніі. Прадстаўнікі нефармальнай адукацыі дарослых адаптавалі да брытанскіх умоваў традыцыю правядзення адукацыйных фестываляў у ЗША. На працягу некалькіх гадоў гэтая ідэя пераймаецца адукацыйнымі розных краін — Аўстраліі, Ямайкі (1995), Паўднёвай Афрыкі (1996), Бельгіі, Славеніі, Швейцарыі (1996). Пачынаючы з 1998 г. Тыдзень адукацыі дарослых становіцца адной з традыцыйных формаў прэзентацыі праграм нефармальнай адукацыі і папулярызацыі ідэй адукацыі на працягу жыцця ў мностве краін Еўропы і па-за яе межамі.

З цягам часу ініцыятыва асобных арганізацый і краін была падтрымана на міжнародным узроўні. Так, дэлегаты Пятай Міжнароднай канферэнцыі па адукацыі дарослых (CONFINTEA V), якая адбылася ў 1997 г. у Гамбургу, у сваіх рэкамендацыях пазначаюць неабходнасць правядзення Міжнароднага Тыдня адукацыі дарослых. У 1999 г. на Генеральнай Асамблеі ЮНЭСКа прымаецца адпаведнае рашэнне, і ў верасні 2000 г. упершыню праводзіцца Міжнародны Тыдзень адукацыі дарослых. Мэтай Міжнароднага Тыдня з'яўляецца абмен досведам і развіццё супрацоўніцтва паміж асобнымі краінамі, што арганізуюць фестывалі, тыдні і іншыя адукацыйныя святы.

З якіх ідэй складаецца канцэпцыя Тыдня/Фестываля адукацыі дарослых і на дасягненне якіх мэтаў яна скіравана?

Як бы не адрозніваліся формы правядзення адукацыйных фестывалаў у той ці іншай краіне, іх сутнасць можна пазначыць наступным сказам: Тыдні паўсюдна з'яўляюцца рэкламнай кампаніяй на карысць навучання. Яны ахопліваюць шэраг разнастайных мерапрыемстваў і акцый, якія праводзяцца на працягу кароткага адрэзка часу і садзейнічаюць пашырэнню культуры адукацыі на працягу ўсяго жыцця і папулярызацыі адука-

АБВЕКА

“Грунтуючыся на прынцыпах адукацыі на працягу ўсяго жыцця і імкнучыся прыцягнуць увагу да ролі нефармальнай адукацыі дарослых у сучасным грамадстве, нефармальна сетка грамадскіх аб'яднанняў “Арганізацыі грамадзянскай адукацыі (АГА)”, выступіла з ініцыятывай правядзення Тыдня нефармальнай адукацыі і асветы ў Беларусі ў перыяд з 16 па 24 снежня 2005 г. Мы імкнемся

- падкрэсліць каштоўнасць і неабходнасць нефармальнай адукацыі, якая можа адбыцца як у навучальнай установе, так і ў сяброўскім гуртку, клубе па інтарэсах, у сям'і, на працоўным месцы і г.д.;
- акцэнтаваць увагу не толькі на эканамічнай мэтазгоднасці дадатковай адукацыі, але і на яе сацыяльна-культурнай і грамадска-палітычнай значнасці;
- звярнуць увагу на неабходнасць падтрымкі самаадукацыі ва ўсіх узростах і па любых пытаннях жыццядзейнасці чалавека;
- нагадаць, што навучанне адначасова можа быць карысным і прыемным!
- і, нарэшце, запрасіць да супрацоўніцтва ўсіх сацыяльных партнёраў, якія прапануюць паслугі ў галіне нефармальнай адукацыі для моладзі і дарослых...”

З інфармацыйнага паведамлення працоўнай групы Тыдня нефармальнай адукацыі і асветы.

цый дарослых. Яны арыентаваныя на розныя групы ўдзельнікаў і павінны падвышаць іх матывацыю да ўдзелу ў праграмах нефармальнай адукацыі. Акрамя таго, яны павінны садзейнічаць актывізацыі дыскусій паміж эксперамі і практыкамі, абмену досведам, а таксама ўмацоўваць супрацоўніцтва паміж рознымі суб'ектамі адукацыйнага поля, найперш паміж няўрадавымі арганізацыямі і дзяржаўнымі ўстановамі і міністэрствамі.

Сярод найважнейшых мэтай Тыдня адукацыі дарослых альбо Фестываля звычайна вылучаюць наступныя чатыры:

1. Пашырэнне ў грамадскай свядомасці ўяўлення аб ролі і перавагах удзелу ў адукацыі дарослых / бесперапыннай адукацыі / адукацыі на працягу ўсяго жыцця.
2. Прэзентацыя і прадстаўленне шматстайнасці прапануемых навучальных праграм.
3. Падтрымка супрацоўніцтва і кааперацыі паміж рознымі структурамі і групамі інтарэсаў.
4. "Свята" для дарослых навучэнцаў і прыцягненне ўвагі да іх патрэбаў.

Пры гэтым арганізатары падкрэсліваюць, што мабілізацыя дарослых да ўдзелу ў рознага кшталту адукацыйных мерапрыемствах садзейнічае не толькі развіццю іх здольнасці кіраваць сваім асабістым жыццём, а таксама матывуе іх да больш актыўнага ўдзелу ў сацыяльным і грамадскім жыцці.

Агульнае апісанне Тыдня: Хто арганізатары і ўдзельнікі? На якія мэтавыя групы і тэматыку арыентуюцца арганізатары? Ці заўсёды Тызень цягнецца 7 дзён і з якіх мерапрыемстваў ён складаецца?

Так здарылася, што з ініцыятывай правядзення першых Тызняў /Фестываляў нефармальнай адукацыі дарослых у розных краінах выступалі вельмі розныя структуры. Прыкладна каля адной чвэрці такога роду акцый было ініцыявана міністэрствамі адукацыі, другую чвэрць арганізавалі нацыянальны асацыяцыі і нацыянальны інстытуты адукацыі дарослых, у трэцяй чвэрці ініцыятарамі правядзення Тызня выступілі няўрадавыя арганізацыі (грамадскія аб'яднанні) альбо іх саюзы, якія актыўна дзейнічаюць у сферы нефармальнай адукацыі, культурнага развіцця і гуманітарнай дапамогі. У некаторых краінах да правядзення Тызняў спрычыніліся прадстаўніцтва міжнародных арганізацый. Напрыклад, у шэрагу краін паўднёва-усходняй Еўропы значную ролю ў падрыхтоўцы адукацыйных фестываляў адыгрывалі рэгіянальныя прадстаўніцтва Інстытута міжнароднага супрацоўніцтва Нямецкай Асацыяцыі народных вышэйшых школ, якія дзейнічалі ў партнёрстве з мясцовымі ініцыятывамі і арганізацыямі, а часам нават з універсітэцкімі кафедрамі андрагогікі.

Патрэбна адзначыць, што паўсюдна Фестывалі і Тызні нефармальнай адукацыі планаваліся і рэалізаваліся ў цесным супрацоўніцтве вельмі розных "акцёраў": ад "найважнейшых" арганізацый у межах краіны (напрыклад, міністэрства) да маленкіх лакальных асветніцкіх ініцыятыў. Колькасць арганізацый-удзельніц у розных краінах таксама была вельмі рознай: ад 10 да 20 у Эстоніі і Нарвегіі, звыш за 50 у Албаніі, Балгарыі і Славеніі, больш за 100 — у Германіі і Аўстрыі.

Калі размова ідзе пра тэмы, якія закранаюцца пад час Тызня, то патрэбна адзначыць, што тут таксама не існуе адзінага падыходу. У той час калі ў Вялікабрытаніі штогод традыцыйна прадстаўляюцца ўсе накірункі адукацыі дарослых, якія пазначаюцца ў слогане "Навучанне для працы, вольнага часу і задавальнення", то шмат якія краіны абіраюць штогод новыя тэматычныя прыярытэты (напрыклад, Фінляндыя). Тут

патрэбна адзначыць, што для ўсіх еўрапейскіх краін традыцыйна актуальнымі застаюцца тэмы, звязаныя з міжкультурнай і грамадзянскай адукацыяй, вывучэннем замежных моў і папулярнасцю здаровага ладу жыцця, курсы асабістага росту і мерапрыемствы павышэння кваліфікацыі.

У большасці краін да мэтавых групаў, якім адрасуюцца інфармацыйныя паведамленні, адносяць практычна "ўсіх дарослых" альбо "ўсе сацыяльныя групы" (Аўстрыя) ці проста "ўсіх" (Швейцарыя). У некаторых выпадках робіцца акцэнт на праграмах для тых катэгорый дарослых, якія пад час школьнай альбо прафесійнай адукацыі "атрымалі найменшую карысць" (Вялікабрытанія, Галандыя, Фінляндыя, Швецыя). Напрыклад, звяртаецца ўвага на такія мэтавыя групы, як меншыя, беспрацоўныя, людзі з абмежаванымі. Таксама ў шэрагу краін мелі месца звароты да палітыкаў і арганізацый, якія прымаюць рашэнні, выдаткоўваюць фінансы і г.д. Лічба непасрэдных удзельнікаў мерапрыемстваў Тызняў вагаецца ад некалькіх сотняў да некалькіх тысяч асобаў. Аднак прадстаўнікі еўрапейскіх структураў адзначаюць, што паўсюдна назіраецца тэндэнцыя пашырэння кола і колькасці ўдзельнікаў.

Характэрнай асаблівасцю адукацыйных Фестываляў і Тызняў з'яўляецца творчы падыход да мерапрыемстваў і акцый, таму што галоўнай мэтай застаецца прыцягненне ўвагі як мага большай колькасці людзей. Таму для правядзення акцый выбіраюць самыя розныя тэмы і розныя месцы, якія не заўсёды аўтаматычна звязаны з адукацыяй. Часам мерапрыемствы Тызня праводзяцца ў гандлёвых цэнтрах, на рынках, у цэрквах, бібліятэках, парках, аўтобусах, цягніках, тэатрах, дамах састарэлых і г.д. "Спіс бясконцы, — сказаў адзін з каардынатораў Тызня, — пляцоўкай можа быць любое месца, дзе знаходзяцца дарослыя". Другая група мерапрыемстваў скіравана на экспертаў, г.зн. на адукацыйна, палітыкаў, навукоўцаў, і складаецца з рознага кшталту семінараў, майстэрняў, дыскусійных форумаў і канферэнцый. У некаторых краінах пад час Фестываляў і Тызняў значную ўвагу надаюць правядзенню конкурсаў і ўзнагароджванню адукацыйна і арганізацый. Да найбольш нестандартных акцый можна аднесці гарадскія экскурсіі (Швейцарыя), прыём у парламенце (Вялікабрытанія), заключныя сямейныя фестывалі для "святкавання задавальнення ад навучання" (Ісландыя), конкурс сярод дарослых навучэнцаў, у межах якога павінен быць распрацаваны лагатып Тызня (Фінляндыя) і, нарэшце, спецыяльны семінар і наведванне рэгіянальных адукацыйных цэнтраў пад час падарожжа па чыгуны і на параходзе (Расія).

Патрэбна таксама адзначыць, што працягласць Тызня не заўсёды складае 7 дзён (нават калі акцыя мае такую назву). Можна сустрэць святы працягласцю ад 1–2 дзён (лакальныя альбо рэгіянальныя фестывалі ў Германіі), 3–5 дзён (Балгарыя, Румынія, Боснія-Герцагавіна, Эстонія) да 15 дзён (Расія, дзе такая працягласць акцыі была абумоўлена памерам краіны і абранай формай).

На дасягненне якіх мэтай быў скіраваны Тызень нефармальнай адукацыі і асветы ў Беларусі?

Партнёрская сетка арганізацый грамадзянскай адукацыі сярод асноўных сваіх задач вылучае падтрымку кааперацыі і супрацоўніцтва паміж арганізацыямі-сябрамі і іншымі партнёрамі. Таму правядзенне скаардынаваных акцый, у якіх могуць браць удзел розныя арганізацыі і ініцыятывы, заўсёды разглядалася як адзін з прыярытэтных накірункаў дзейнасці. Асаблівую цікавасць для нас прадстаўляла ідэя Тызня як формы супрацоўніцтва, якое базуецца на дэцэнтралізацыі дзеянняў, на ўліку інтарэсаў і своеасаблівасцяў арганізацый-партнёраў і дазваляе кожнай арганізацыі-удзельніцы зрабіць свой унёсак у дасягненне агульнай мэты.

У склад працоўнай групы па падрыхтоўцы і правядзенні Тыдня нефармальнай адукацыі і асветы ўвайшлі прадстаўнікі 5 арганізацый-сябраў АГА, пазней да іх далучыліся прадстаўнікі яшчэ 5 ініцыятываў. Пад час двухдзённай працоўнай сустрэчы былі абзначаны мэты, распрацаваны прынцыпы і складзены план мерапрыемстваў. Удзельнікі сустрэчы пагадзіліся, што побач з актуальнай, але вельмі агульнай стратэгічнай мэтай — распаўсюджванне культуры адукацыі на працягу жыцця / бесперапыннай адукацыі — для беларускіх асветніцкіх ініцыятыў існуе дзве вельмі важныя на дадзены момант задачы, вырашэнню якіх і павінен садзейнічаць Тыздзень нефармальнай адукацыі і асветы. Да апошніх былі аднесены

- развіццё кантактаў з мэтавымі групамі і прэзентацыя шматстайнасці праводзімых грамадскімі аб'яднаннямі адукацыйных праграм і праектаў;
- абмен досведам і наладжванне кааперацыі паміж сябрамі АГА і іх сацыяльнымі партнёрамі ў мясцовых супольнасцях.

Сярод галоўных прынцыпаў і ідэй, на якіх павінна будавацца дзейнасць пад час правядзення Тыдня, арганізатары пазначылі

- прадстаўніцтва розных рэгіёнаў і дэцэнтралізацыя дзеянняў,
- добраахвотнасць удзелу і арыентацыя на інтарэсы ўдзельнікаў,
- нефармальнасць і творчы падыход,
- і, нарэшце, карысць і задавальненне!

Адпаведна пазначаных мэтаў і прынцыпаў была пабудавана праграма Тыдня, якая абапіралася на лакальныя акцыі і мерапрыемствы і дазваляла прадставіць шырокі спектр адукацыйных паслугаў асветніцкіх грамадскіх аб'яднанняў. Тут знайшлося месца самым розным тэмам: ад прафесійна скіраваных праграм для настаўнікаў, выхавацеляў і прадстаўнікоў недзяржаўнай сферы адукацыі да гурткоў па інтарэсах і арганізацыі вольнага часу кшталту навагодняй фларыстыкі і традыцый святкавання Калядаў. Вельмі разнастайнымі былі таксама формы мерапрыемстваў: ад традыцыйных 1-2-дзённых семінараў, прэзентацый праграм, навуковых кафэ да апытанняў студэнтаў з мэтай высвятлення іх адносінаў да самаадукацыі і ўдзелу ў праграмах нефармальнай адукацыі. Важным стала развіццё кантактаў адукацыйна-асветніцкіх ініцыятыў са сваімі сацыяльнымі партнёрамі: з прадстаўнікамі царквы (Гродзенская вобл.), з супрацоўнікамі медыцынскіх і дашкольных устаноў (Гомельская вобл.) і з супрацоўнікамі ўстаноў пазашкольнай адукацыі і бібліятэк (Мінская вобл.).

На заканчэнне Тыдня арганізатарамі была сабрана невялікая бібліятэка выданняў грамадскіх аб'яднанняў, прысвечаных нефармальнай адукацыі, і перададзена ў Рэспубліканскую навукова-тэхнічную бібліятэку.

Спроба першых высноваў з беларускага досведу

Артыкул пішацца амаль у першыя дні пасля заканчэння Тыдня. Яшчэ не праведзены грунтоўная ацэнка і аналіз дасягнутых вынікаў, не сабраны і не апрацаваны дадзеныя аб удзельніках і г.д. Але ўжо зараз можна паспрабаваць азначыць першыя вынікі і высновы, што былі агучаныя арганізатарамі і ўдзельнікамі пад час мерапрыемстваў, тэлефоннай і электроннай камунікацыі.

Найперш пра **колькасныя паказчыкі**, як пра самае простае: **за 9 дзён Тыдня ў 20 мерапрыемствах удзельнічала каля 350 чалавек з 8 населеных пунктаў Беларусі!** Безумоўна, гэтая лічба дэманструе магчымасці грамадскіх асветніцкіх ініцыятыў і іх патэнцыял. Нам падаецца, што пры наяўнасці дадатковай, нават невялікай падтрымкі з боку мясцовых уладаў колькасць паслугаў у галіне нефармальнай адукацыі можна вельмі хутка пашырыць.

Другім важным вынікам стала разнастайнасць тэматыкі і формаў адукацыйных мерапрыемстваў, а таксама ўдалая спроба спалучэння арыентацыі ў навучальным працэсе на асабістае і прафесійнае развіццё ўдзельнікаў. Гэта асабліва падкрэслівалася такой групай удзельнікаў, як школьныя настаўнікі і супрацоўнікі сістэмы пазашкольнай адукацыі, у сваю чаргу моладзевыя групы адзначалі найперш нефармальнасць і інтэрактыўнасць навучальнага працэсу, а ўдзел у нефармальнай адукацыі — як добрую магчымасць з задавальненнем і карысцю правесці вольны час.

Сярод высноў, выказаных арганізатарамі лакальных падзей, найбольш часта гучалі свайго роду **“рэкамендацыі на будучыню”**. Напрыклад:

- Фестывалі і Тыздні нефармальнай адукацыі дарослых павінны спрыяць змяненню утылітарнага падыходу да адукацыі дарослых (маецца на ўвазе прафесійная арыентацыя беларускай дадатковай адукацыі для дарослых), пашырэнню тэматыкі і формаў адукацыі, якая павінна спрыяць таксама сацыяльна-культурнаму развіццю асобы і ёе грамадзянскай актывізацыі;
- пашырэнне адукацыйна-асветніцкіх праграм і праектаў для жыхароў сельскіх рэгіёнаў, чарнобыльскай зоны. Бо, на думку прадстаўніцы Гомельскага абласнога грамадскага аб'яднання “Сацыяльныя праекты” Ніны Кекух, на сельніцтва менавіта гэтых тэрыторый мае вострую патрэбу ў пашырэнні сваіх ведаў. І ў дадзеным выпадку размова ідзе не толькі пра дадатковую адукацыю, неабходную для развіцця асобы, а найперш пра атрыманне інфармацыі і ведаў, неабходных для захавання здароўя і арганізацыі штодзённай жыццядзейнасці чалавека;
- асобна хацелася б адзначыць неабходнасць пашырэння інструментаў і каналаў распаўсюджвання інфармацыі. Г. зн. больш шырокае выкарыстанне газет і іншых сродкаў масавай інфармацыі;
- і, нарэшце, была адзначана неабходнасць рэгулярнага правядзення такога роду дзеянняў — напрыклад, штогод ці раз на два гады, — увесь час пашыраючы кола арганізацый і кола ўдзельнікаў.

Ад свайго імя хацелася б дадаць, што атрыманы пазітыўны досвед супрацоўніцтва і ўзаемадзеяння розных суб'ектаў безумоўна стане добрым фундаментам для больш маштабных Фестывалаў нефармальнай адукацыі дарослых на Беларусі ў будучыню. ■

Выкарыстаная літаратура:

Lernen für alle. Internationale Perspektiven der Erwachsenenbildung. 31. Bonn, IIZ/DVV, 2002.